

Nieuwsbrief Afrikagetuigenissen vzw
Driemaandelijks/april 2014
P708863 / 3080 Tervuren
G. Bosteels, J. van Ruusbroecklaan 15
3080 Tervuren

België-Belgique
P.B. – P.P.
3080 Tervuren
BC 30592

AFRIKAGETUIGENISSEN

Nieuwsbrief nr. 33

April 2014

Schoolfeest in het "Stade Roi Baudouin" te Leopoldstad in 1955 (Foto Carlo Lamote)

Jaarlijkse ledenbijdrage

Nogmaals hartelijk dank aan de leden die hun jaarlijkse bijdrage voor het lopende jaar hebben overgemaakt.

(Zie de naamlijst op blz. 27)

TER HERINNERING :

EEN BIJDRAGE VAN 15 € (VOORHEEN 25 €) VOLSTAAT OM IN REGEL TE ZIJN.

Rekeningnummer : 001-4254043-87

IBAN : BE67 0014 2540 4387 – BIC : GEBABEBB

<i>In dit nummer :</i>	<i>blz.</i>
Onverwerkt verleden... <i>Guido Bosteels</i>	3
De dood van Mwami Mutara Rudahigwa III van Rwanda <i>Louis Jaspers</i>	4
Mensenvlees...! <i>Guido Bosteels</i>	10
“Wij willen dat de Blanken weggaan”	13
Kasongo (Maniema) II <i>Dirk De Meyer</i>	14
Het imperium van Jules Van Lancker	16
Mgr. Jan Van Cauwelaert, een eeuweling	19
Piet Van Themsche ontdekt Congo	20
De schat van een 105-jarige...	22
In de bres voor de straatkinderen van Kinshasa	23
Kennismaken met Kuumba	25
Het drama van Kongolo <i>Herdenking op 7 juni 2014</i>	25
De tragische gebeurtenissen van 1964 <i>Herdenking op 20 september 2014-05-01</i>	26
In memoriam <i>Bob Paelinck</i>	27
De dreiging op Virunga neemt toe	27
Lidmaatschapsbijdragen	28

Met excuus voor het feit dat deze Nieuwsbrief – overigens de meest uitgebreide totnogtoe – wegens een samenloop van omstandigheden, waaronder vooral onze drukke bezigheden, met vertraging in uw bus is gevallen. Uw bestuur spant zich in om deze vertraging weer in te lopen.

Onverwerkt verleden

Het is natuurlijk geen verrassing : tussen de honderden getuigenissen die wij tijdens de voorbije tien jaar te aanhoren of te lezen kregen domineren twee soorten gevoelens. Enerzijds is er de intense vol-doening die de confrontatie met die onvermoede en verrassende Afrikaanse leefwereld teweeg heeft gebracht en die steeds weer als “de mooiste jaren van mijn leven” bestempeld wordt.

Aan de andere kant is er inderdaad ook dat “onverwerkte verleden” : de gevoelens van onvrede, teleurstelling, ja soms ook van wrok en verbittering bij de vaststelling dat alles zo plots een einde heeft moeten nemen, dat de exalterende gevoelens die met zulk pioniers-werk gepaard zijn gegaan zo brutaal werden weggeveegd en wij met lede ogen hebben moeten aanschouwen hoe de inspanningen die met veel volharding geleverd werden om een beloftevol jong land tot ontwikkeling te brengen zo jammerlijk spaak zijn gelopen.

Recent brachten de media ons een sprekende illustratie van dat soort gevoelens. Wij bedoelen het televisieprogramma “Troost” waarin Piet Huysentruyt en zijn moeder de gelegenheid kregen om over het trauma te spreken dat zij in zich dragen als gevolg van het Congolese debacle. Voor een B.V. als Piet was het niet verwonderlijk dat de pers ruimschoots op zijn wedervaren is ingegaan.

Zoals wij vernomen hebben, vindt dat trauma zijn oorsprong in de noodlottige afloop van de poging van het gezin om een nieuw bestaan in Congo op te bouwen nadat de teloorgang van de vlasteelt in het Kortrijkse haar aangezet had om elders, met name in Afrika, een nieuwe toekomst te zoeken. Zoals zovele andere landgenoten diende de familie in 1960 haar Afrikaanse vestiging te verlaten en haar pionierswerk teniet te laten gaan. Wie kan zich verwonderen over de wrok die daaruit is voortgekomen ? Uiteraard is het maar al te begrijpelijk dat “de politiek” en het Belgisch overheidsbestel het daarbij zwaar moesten ontgelden. Men moest ook wel ziende blind zijn om te verwachten dat de zogenaamde “Congolese weddenschap” ooit met succes bekroond had kunnen worden.

Gelukkig maar dat er zo iets als die typisch (West-)Vlaamse verbetenheid bestaat. Ere dus aan allen, en aan Piet in het bijzonder, die de tanden op elkaar hebben geklemd en de taaie moed hebben opgebracht om hun lotsbestemming in de hand te houden en ja, zoals ergens geschreven is, “om het ongelijk en het onrecht van de geschiedenis te bewijzen”. Een mooie revanche !

Guido Bosteels

Voorzitter

De dood van Mwami Mutara Rudahigwa III van Ruanda

55 jaar geleden begon het gevaarlijk spel !

Louis Jaspers

Nog maar weinigen onder ons hebben dat gebeuren meegemaakt en zo intens beleefd. Wat we toen nog niet beseften was dat de interne strijd tussen Hutu en Tutsi een onverwachte versnelling zou kennen die in enkele maanden tot de revolte van de massa tegen de heersende Tutsi-klasse zou leiden. Dat werd « *La Toussaint Ruandaise* » genoemd want in het gewest Gitarama, en vooral de provincie Ndiza gebeurden de eerste strubbelingen op 1 november 1959 met daarop, vanaf 3 november, de eerste doden in de gewapende strijd tussen de Hutu-massa en de onderdrukking ervan met weerwraak van de Tutsi-milities. Daar wil ik elders en later verder op ingaan. Enkel Mwami Mutara had de bestaande spanningen en de tweestrijd tussen de opkomende Hutu en de Tutsi-elite, die niets van haar prerogatieven wilde lossen, kunnen indijken en de extremisten van de UNAR-partij in toom houden.

Door zijn verdwijnen werden de dijken, die wij met zorg hadden gebouwd, over-spoeld.

Zijn dood bracht mee dat enerzijds de UNAR-leiders de overtuiging kregen dat het ogenblik aangebroken was om het ontluikende Hutu-bewustzijn in de kiem te smoren. Terwijl de enkele Hutu-leiders daardoor aangezet werden om hun verdediging – het ging om hun leven – te organiseren en te vechten voor een democratisch bestel, dat ze in 1958 in het « Manifeste des Bahutu » geopenbaard hadden – ik moet zeggen, met begrip en sympathie van ons, Voogdij-ambtenaren.

Op zaterdag 25 juli 1959 overleed plots, na een medische behandeling, in Usumbura, Rudahigwa Mwami Mutara III, in de leeftijd van 49 jaar.

Ik was toen nummer drie op de residentie in Kigali, de administratieve hoofdstad van ons voogdijgebied Ruanda. In die hoedanigheid en als vertegenwoordiger van de Resident, was ik tevens rechter-voorzitter van het *Tribunal du Mwami*, het opperste gerechtshof van de inlandse justitie.

Die zaterdagnamiddag kwam ik terug van een dienstreis naar het gewest Biumba waar ik een grondenkwestie had moeten beslechten waarbij chef Rwigemera, broer van de Mwami, betrokken was. Bij mijn thuiskomst zei mijn echtgenote dat ik dadelijk naar de resident moest gaan.

Resident Preud'homme ontving me in zijn bureau en zeer aangedaan zei hij : *“J'ai une mauvaise nouvelle. Asseyez-vous”*, waarbij ik dacht dat hij tragisch nieuws had, misschien wel over mijn ouders in België. Maar nee : *“Le Mwami est décédé ce matin à Usumbura. Je me rends immédiatement à Nyanza, sa capitale, pour informer la Mwamikazi (reine) et la Reine-Mère. Et ensuite prendre en mains la situation, qui peut devenir dramatique. Vous, qui étiez administrateur de Nyanza il y a quelques mois encore et connaissez très bien la Mwamikazi et surtout l'Umugabekazi (reine-mère), me rejoindrez sans délai. Vous partirez avec le résident-adjoint Robert Regnier. Nous partons dans une heure et ce pour plusieurs jours car n'importe quoi peut arriver...”*

Ik wil hier niet uitwijken over de toen heersende gespannen toestand, en de moeilijke relaties tussen de Mwami et de Voogdij-overheden. Die heb ik beschreven in mijn

Mémoires du Ruanda, Tome II. Net zoals de Resident was ik verbijsterd door die plotse dood want drie dagen voordien had ik hem nog thuis ontvangen, gewoontegetrouw tot laat in de nacht, waarbij hij zijn verbittering uitsprak over zijn moeilijke relatie met de Voogdij. Daarbij had hij gezegd : *“Je vais peut-être mourir. Beaucoup mourront avec moi”*. Ik had daarbij niet stilgestaan maar herinnerde me nu zijn woorden.

In de wagen van Resident-Adjoint Regnier, waarin ook Makuza, eerste Hutu-universitair en lid van de *Conseil Supérieur du Pays*, plaats had genomen, vroegen we ons af wie de Mwami zou opvolgen. Volgens Makuza, sympathisant van de gematigde RADER-partij, waartoe ook bovenvermelde Rwigemera behoorde, kon deze halfbroer van de overledene het wel worden. Maar dat moest volgens Makuza door de *Conseil Supérieur du Pays* worden beslecht. Het zou helemaal anders uitvallen !

Een zware anti-blanke atmosfeer, door UNAR-leiders op touw gezet.

In Nyanza aangekomen, werden we door hulpgewestbeheerder Edmond Kremer ontvangen. (Hij had er in 1957 van mij zijn eerste opleiding gekregen) want mijn opvolger, gewestbeheerder de Jamblinne was nog niet uit de brousse terug. Resident Preud'homme had er zijn eerste discussies over wat er te doen stond met de « Umwiru » abbé, latere monseigneur, Kagame en in de loop van de nacht met de aartsbisschop van Kabgayi, de Zwitser Mgr. André Perraudin.

Het verliep allemaal in een zeer gespannen atmosfeer. Zelf deed ik een ronde in de post, waar ik nog enkele maanden voordien de administrateur was en moest vaststellen dat er een anti-blanke stemming heerste. Enkele mij goed bekende Ruandezen beantwoordden niet eens mijn groet.

De extremisten van de Tutsi-aanhang hadden het gerucht verspreid dat de Belgen de Mwami hadden vermoord. En dat vond inslag bij de goedgelovige bevolking die de plotse dood als onnatuurlijk beschouwde. Ik ging naar het paleis, waar ik zo dikwijls door de Mwami ontvangen werd. Een groep Batwa, met de reputatie van *“exécuteurs des basses oeuvres”* van de Mwami, zat er te lamenteren en toen ze me zagen riep er een luid: *“Les Blancs ont tué notre Mwami ! Des Blancs doivent mourir !”*

Voorzichtigheidshalve heb ik niet gereageerd en verkoos de aftocht naar de veilige kantoren van het gewest. Wel moet ik zeggen dat een chef en enkele onderchefs, die mij wel bekend waren, bij die bedreiging niet reageerden maar mij de rug toekeerden. Was dat enkel uit vrees voor die onberekenbare Batwa ?

Op zondag 26 juli kwam het stoffelijk overschot uit Usumbura aan en werd het in de hal van het paleis opgebaard. De eerste incidenten vonden dan plaats, waarbij blanke functionarissen bedreigd werden maar gelukkig aan de aanslagen konden ontsnappen. Een agent van Gitarama liep daarbij een machette-wonde op.

Ook mijn echtgenote, die vanuit Kigali mijn parade-uniform moest brengen en die omwille onze goede verstandhouding met de overledene op de lijkdienst aanwezig

wilde zijn, ontsnapte nabij Nyanza, ter hoogte van Gatagara, aan een aanslag met wegversperring die door Batwa bemand was. Tot daar over de dramatisch dreigende atmosfeer.

De begrafenisplechtigheid.

Vice-Gouverneur-generaal Fontaine uit Leopoldstad vertegenwoordigde de Gouverneur generaal en ik werd hem bij zijn ontvangst voorgesteld door V.G.G. Harroy.

Van links naar rechts: provinciecommissaris Tordeur, Resident Preud'homme, A.T. Jaspers, V.G.G. Lafontaine en V.G.G. Harroy (kepi met pluim).

Burundi was vertegenwoordigd door Mwami Mwambutsa en de Resident Scheyven. Alle administrateurs van Ruanda en de provinciechefs waren aanwezig. En een grote massa somber zwijgzame Ruandezen waaronder ik verontrust opmerkte dat verscheidene met de traditionele lans gewapend waren. De bevolking hechtte blijkbaar geloof aan de beschuldiging dat de Voogdij de “moord” op hun Mwami georganiseerd had. Toch heb ik er geen enkel ogenblik aan gedacht een wapen te dragen.

Op het paleis, de Ibgami, bij het heffen van de lijkbaar waren de Voogdij-overheden en de hoge genodigden aanwezig maar de Ruandese autoriteiten en de leden van de *Conseil Supérieur du Pays* (C.S.P.) waren er niet want ze waren nog steeds in palaber om te beslissen wie de nieuwe Mwami zou worden.

Na lang ongeduldig wachten – want het was een belediging voor de Belgische overheden – zond Resident Preud'homme me naar de vergadering om te zeggen dat het niet behoorlijk was de Belgische autoriteit zonder meer op de straat te laten wachten. In een ijzige atmosfeer ontvangen, stelde ik vast dat de extremisten klaarblijkelijk het pleit gewonnen hadden en verkregen hadden dat ze van de gelegenheid gebruik zouden maken om de Voogdij voor schut te zetten en de macht in handen te nemen. Ik voldeed

aan mijn opdracht en stelde de Resident op de hoogte van mijn vaststelling, waarbij beslist werd nog een kwartier te wachten en dan vertrok de lijkstoet naar de kerk, desnoods zonder die « weerbarstigen ».

Maar ze waren er, geleid door Michel Kayihura, de vice-president van de C.S.P. De lijkdienst zelf, geleid door beide Ruandese bisschoppen, Mgr. Perraudin en Mgr. Bigirumwami, bijgestaan door de twee Burundese bisschoppen Mgr. Grauls en Mgr. Martin, verliep zonder incident.

Uitvaart aan de kerk na de dienst (ik salueer de door chefs gedragen lijkbaar)

Vandaar ging het naar de begraafplaats : de heuvel Mwima, niet ver van de Ibgami, was in feite aangewezen geworden door het advies van de Mwiru abbé Kagame. Resident Preud'homme had hem de avond ervoor zijn mening gezegd dat de overledene zou worden bijgezet op de begraafplaats van Bami in Kigali. Maar dat kon niet volgens Kagame – en hij had het voor het zeggen !

Ongerust en bewust dat van alles en het ergste kon gebeuren bij die begrafenis was ik de dag ervoor ter plekke gaan zien hoe en waar het graf gedolven werd. Gewestagent Bakkers was met die opdracht belast en voerde het werk uit met een aantal gevangenen onder de bescherming van enkele totaal onbetrouwbare Ruandese politieagenten. Ik stelde daarbij vast dat vlak in de buurt een bestaande woning met omheining in geval van nood een verdedigbaar toevluchtoord kon zijn voor de bedreigde overheden. Resident Preud'homme, als steeds optimist, heeft dat voorstel van de hand gewezen. Het is trouwens niet nodig gebleken. Toch bleef ik tijdens de begrafenis toezicht houden en rondwandelen ; ik moest op een bepaald ogenblik aan de karige lijn soldaten van de *Force Publique* vragen enkele te opdringerige Ruandezen buiten de protectiegordel terug te dringen.

Op deze foto ziet men de wereldlijke en kerkelijke overheden en ook Mwami Mwambutsa van Burundi, onbeschermd voor een dichte, bewogen en opdringerige massa.

Er heerste een grote nervositeit want niemand, zeker de Voogdij-overheden niet, wist wat er zou gebeuren. Wel had abbé Kagame aan de Resident gezegd dat het aan chef Kayumba, Umwiru van de clan der Abatsobe traditiegetrouw toekwam de naam van de nieuwe Mwami te onthullen.

Wij dachten en wilden dat de overledene eerst ter aarde zou worden besteld. Michel Kayihura nam echter het woord en kondigde aan: “Suivant la coutume du Ruanda, le Mwami ne peut être enterré sans qu'on connaisse le nom de son successeur. Les Abiru doivent introniser le nouveau Mwami et son nom doit être dévoilé par Kayumba, umwiru des Abatsobe”. Dat was een directe aanslag op het gezag van de Voogdij... waarschijnlijk een gewild en berekend complot.

Wat kon deze Voogdij-overheid doen?

De druk van de massa, die blijkbaar reeds voorbereid en bewerkt was door de nationalistten, was zo groot en rumoerig dat voor het open graf en de lijkst van Mutara, Kayumba en enkele ingewijden, waaronder Rukeba leider van de UNAR, naar voren trad en tot de onthulling van de door hen gekozen Mwami overging. Het werd dus Ndahindurwa, de ons onbekende 24-jarige halfbroer van Mwami Mutara, sedert zeer onlangs stagiair onderchef in Astrida.

*De “Nom de règne” was Kigeri V. We beseften toen nog niet dat dit de naam van een krijgs-achtige vorst was. Een enthousiaste golf doorbrak het cordon en overrompelde het terrein waarbij de lijkst niet gespaard bleef, zodat ik aan Kayihura en Kayumba vroeg de overledene te doen respecteren. Snel en zonder omhaal, en in onverschilligheid van zijn volk werd Mutara III in zijn graf gelegd. **Alleen telde de nieuwe Mwami !***

Voor de lijkst onthult Kayumba de naam van de opvolger van Mutara. Zie ook Rukeba met tas, Resident Preud'homme en V.G.G. Harroy, voor schut gezet, en mezelve met grimas.

Het spannend moment : uit hun lood geslagen, men merkt het aan de blanke gezichten !

Vice-Gouverneur-Generaal Harroy neemt de micro en verklaart dat hij kennis neemt van het voorstel dat ter goedkeuring aan België zal worden voorgelegd. Daarop volgt een door Rukeba aangemoedigde uiterst hevige en verontwaardigde reactie van de massa, die naar voren dringt. Alles kan nu gebeuren ! Dat bracht de V.G.G. ertoe terug de micro te nemen om te verklaren dat gezien de overweldigende bijval van de bevolking hij zich niet verzette tegen die benoeming en dat de officiële investituur zeer snel zou volgen. Applaus van de massa en, iedereen was tevreden en opgelucht. Wij Blanken ook... Zoals ik schreef in mijn Mémoires : “Perdre un peu la face était un faible prix à payer pour éviter l'effusion du sang”.

Begeleid door chef Kayumba en chef Birasa treedt de nieuwe Mwami naar voren en wordt aan de enthousiaste massa voorgesteld. Zie ook de betrokken gezichten van Resident Scheyven van Burundi en Hubert directeur van de Staatsveiligheid. Zij wisten dat het hier ging om een staatsgreep tegen de Voogdij-overheid. Hoe hiervan het beste maken ? Zoals ik schreef : “Ce qui comptait pour le peuple, c'était d'avoir un Mwami, dispensateur de biens, garant de fertilité et de bonheur pour son peuple ».

Een receptie vond plaats bij de Soeurs Blanches van de Ecole ménagère en daar ging V.G.G. Harroy over tot de formele erkenning van Mwami Kigeri V, nadat deze plechtig beloofd had als grondwettelijk vorst te heersen zoals door de Voogdij bepaald.

Administrateur Bovy van Astrida vertelde ons dat Ndahindurwa een ernstige en sociaal geïnteresseerde jongeman was, dus een beloftevolle keuze. Dat wilden wij wel geloven. Helaas zou zeer vlug blijken dat de jonge vorst totaal onder de invloed stond van de extremisten van de UNAR. Hij zou niets inlossen voor de Hutu en totaal weerbarstig zijn voor ieder initiatief van de Voogdij. Dat is het wat heeft geleid tot de Hutu-revolutie, de instelling van de republiek en de bloedige gebeurtenissen erna.

Mwami Mutara III MOET ZICH WEL OMGEDRAAID HEBBEN IN ZIJN GRAF !

Louis JASPERS

Rwanda, prachtig land van duizend heuvels...

Mensenvlees !...

Uit onze kindertijd herinneren wij ons de rillingen die ons over het lijf liepen bij het beluisteren van het sprookje van Klein Duimpje, waarin deze een baldadige reus met bulderende stem hoort roepen :“Ik ruik mensenvlees!” Dat sprookje gaat terug op een eeuwenoud kinderverhaaltje dat in 1697 door Charles Perrault op schrift werd gesteld in zijn wereldberoemde “Contes de ma Mère l’Oye”.

Antropofagie is inderdaad een begrip dat al eeuwenlang in ons onderbewustzijn verweven zit. Nog in onze kindertijd was het trouwens zo dat de verhalen over zwart Afrika bijna steeds gepaard gingen met commentaren over menseneterij. Naderhand is het fenomeen wel enigszins in de taboesfeer verzeild en wordt er meestal een beetje terughoudend over gesproken.

Het was dus wel een beetje verrassend dat uit een eerder onverwachte hoek een boek over dit onderwerp op de markt kwam. Het is inderdaad de ons welbekende Daniël Vangroenweghe die zich over dit heikele onderwerp aan het schrijven gezet heeft onder de titel “**Kannibalisme en mensenoffers**”, uitgegeven bij Van Halewyck (431 blz.). In zijn hoedanigheid van doctor in de sociale en culturele antropologie en gewezen gast-professor aan de Gentse Universiteit hoefde hij zich overigens niet op onbekend terrein te begeven.

Dat menseneterij niet tot het Afrikaanse continent beperkt gebleven was zal wel duidelijk zijn. Ook in Europa, met name in Spanje (streek van Burgos) en Frankrijk (Ardèche) blijken menselijke overblijfselen te zijn gevonden die op zulke praktijken wijzen, die nu eens door rituele dan wel door alimentaire motivatie ingegeven zouden zijn geweest. Zij gaan door als een erfenis van de neanderthaler en de homo sapiens.

Ook Herodotos spreekt er al over en uit de Griekse mythologie kennen wij ondermeer Chronos, die de slechte gewoonte had ieder kind op te peuzelen dat door zijn vrouw

gebaard werd. Er zijn nog vele andere herinneringen uit de oude Griekse geschiedenis,

die echter alle gemeen hebben dat de Grieken een uitgesproken negatief oordeel hadden over kannibalisme.

Zelfs in de bijbel (uiteraard het Oud Testament) vinden we op verschillende plaatsen verwijzingen. Zo verwijst Vangroenweghe naar het tweede Boek der Koningen waarin, volgens het verhaal, de Israëlieten na de verovering van Samaria door de Syriërs werden aangevallen en zodanig uitgehongerd dat ze zich verplicht zagen hun eigen kinderen op te eten om te overleven : "Wij kookten mijn zoon en aten hem op"!

Het boek bevat tal van lezenswaardige bladzijden over de ervaringen die wereldreizigers opdeden toen zij de oceanen zijn gaan bevaren. Vanaf de ontdekking van Amerika kwam het fenomeen dus volop in de actualiteit. Het is trouwens Christoffel Columbus die de woorden *indianen* en *kannibalen* introduceerde. De Spanjaarden ontdekten dat het verschijnsel in de Caraïben ongeveer "dagelijkse kost" – als men het zo mag zeggen – geweest moet zijn.

Bij de Tupi-indianen in Brazilië ging het er al even lustig aan toe, maar een speciale plaats moet wel worden ingeruimd voor de Azteken : het voortbestaan van de wereld werd door hen geacht afhankelijk te zijn van het voeden van de Zon door bloed en offers. Het ging om totaalspektakels die door grote massa's werden bijgewoond. Het lillende hart van de geofferden werd levend uit de borstkas genomen, vertelt de auteur, en aan de zon geofferd. Met het bloed van de slachtoffers werden tempelmuren en godenbeelden ingesmeerd en hun ledematen werden door de betere sociale klassen opgegeten... En wie waren die slachtoffers ? Krijgsgevangenen en slaven die geleverd moesten worden door veroverde steden. Verder is er ook sprake van ter dood veroordeelden of abnormale mensen : albino's, dwergen, gebochelden, waterhoofden...

Begrijpelijk gaat onze eigen aandacht hier vooral uit naar het deel van het boek dat aan Midden-Afrika en meer bepaald aan Congo gewijd is. Hoewel het verschijnsel ongelijk verdeeld is over het hele grondgebied van de huidige Congo-republiek, en vanzelfsprekend helemaal niet beperkt was tot dat ene land, was het wel algemeen verspreid, met uitschieters voor de meer krijgshaftige stammen zoals de Mangbetu, de Azande, de Ekonda, de Bangala en zovele andere... Overigens spraken de inlanders heel sereen over het onderwerp : "Waarom zouden we geen mensen eten ? Een mens is nobeler dan dieren. We eten enkel onze vijanden of onze slaven en soms vreemdelingen. Wat is daar slecht aan ?" (pag. 211).

In zijn boek *"Im Herzen von Afrika"* verschaft de 19^e-eeuwse Lets-Duitse ontdekkingsreiziger Georg Schweinfurth, een man die wetenschappelijk geschoold is, betrouwbare (en gruwelijke) informatie over de "Niam Niam" (menseneters). Zo blijkt bijvoorbeeld dat zuigelingen van moeders-slavinnen afgenomen werden om opgegeten te worden aangezien de aanwezigheid van kinderen niet bevorderlijk was voor de productiviteit van de vrouwen (blz. 219).

Interessant is een passage uit het boek waar het gaat over het overlijden van een grote chef in 1884, een zekere Soka Toungi, waarbij twee agenten van de Vrijstaat, Coquilhat

en Vangele, niet helemaal naar hun zin, van nabij betrokken waren : ze waren uitgenodigd om het begrafenisritueel bij te wonen. De rouwende familie had in de omgeving een aantal mannelijke slaven gekocht die geofferd moesten worden, samen met zes echtgenotes van de overledene. Vooral Vangele, ontzet door deze barbaarse bedoening, dacht hiertegen te moeten ingrijpen. Zulk optreden zou echter tot gevolg hebben gehad dat de hele bevolking tegen de vreemdelingen in opstand zou zijn gekomen, waardoor de kans zou worden verknoeid om geleidelijk enige invloed op de inlandse gewoonten te gaan verkrijgen (blz. 228-229). Kortom, een typisch dilemma waarmee de Europeanen

tijdens de latere jaren nog vele malen geconfronteerd zouden worden.

De bekende magistraat uit de Vrijstaat-periode, Desaegher, beschrijft hoe op zekere dag gevangenen die uit Opper-Congo naar Beneden-Congo waren overgebracht, betrapt werden toen ze een overleden medegevangene opgegraven hadden, gerookt en opgegeten. De gevangenisdirecteur liet hen op staande voet ophangen. Dat was wel even overhaastig want het wetboek werd pas later aangepast : moorden was natuurlijk strafbaar, maar in al zijn wijsheid had de wetgever er niet aan gedacht ook dat soort Afrikaanse gastronomie strafbaar te stellen... Aan een andere ontdekkingsreiziger, Hinde genaamd, hadden Bangala uitgelegd dat wanneer een slaaf of gevangene voor een feestmaaltijd was voorbestemd, diens armen en benen gebroken werden en hij vervolgens drie dagen lang tot aan de kin in een rivier of moeras gedompeld werd. Het hoofd werd op een houten vork gestoken om hem niet te laten verdrinken. De daarbij geldende verklaring was dat het vlees daardoor malser werd... (blz. 324-325).

De aandacht van de auteur gaat ook naar de luipaardmannen of **anioto**, die metalen klauwen aan hun vingers bevestigden en zich dus in luipaardenhuid vermomden. Hun optreden blijkt door heel uiteenlopende motieven ingegeven te zijn. Een belangrijk opzet was natuurlijk het nemen van wraak na een verdacht overlijden, dat aan beheksing toegeschreven werd. Luipaardmannen kwamen ook in actie 'om een dode te bewenen', om politieke macht te verwerven, om geschillen over gronden of persoonlijke verrijking te beslechten, enz.

Het gaat hier helemaal niet over een fenomeen dat op rekening van een verre voorgeschiedenis geschreven kan worden. De door Afrikagetuigenissen opgenomen interviews bevatten ettelijke getuigenissen over soortgelijke ervaringen. Nog in 1958-59, bijvoorbeeld, werden in Stanleystad vervolgingen ingesteld wegens daden van kannibalisme die in de streek van Ponhierville (thans Ubundu) werden vastgesteld, die daar aan zogenaamde krokodillenmannen werden toegeschreven.

Ook de rebellie van de Mulelisten in 1964 heeft aanleiding gegeven tot de terugkeer van dergelijke praktijken.

Het valt o.i. wel te betreuren dat Vangroenweghe niet dieper is ingegaan op de intrinsieke motivering die aan zulke in onze ogen verbijsterende handelingen ten grondslag ligt en hij zich beperkt tot een eerder beschrijvende dan analytische benadering van het fenomeen. Zo weten we dat het voedingspatroon van de inlander veelvuldig lijdt aan een tekort aan eiwitten/proteïnes. De vraag kan dan ook worden gesteld of kannibalisme niet moet worden gezien als een instinctieve reactie op dit tekort.

De Bantoe benadert het mysterie van leven en dood ook niet op dezelfde manier als de westerse mens. Placied Tempels heeft ons geleerd dat voor de Afrikaanse mens 'levenskracht' de basis van het menselijk bestaan vormt. Vandaar dat het nuttigen van menselijke substantie, en ondermeer van bloed, bevorderlijk kan worden geacht voor het verhogen van die kostbare levenskracht. Hier was heel wat stof voorhanden voor een meer diepgaande benadering. Een tweede minpunt dat wij op rekening van de auteur moeten schrijven is zijn eerder onverzorgde taalgebruik.

Guido Bosteels

"Wij willen dat de blanken weggaan"

Onze vrienden van "Mémoires du Congo" hebben weet gekregen van een interessante publicatie uit Zweden. Het gaat om een werk van de Zweedse officier Stig von Bayer, die van 1960 tot 1964 in Congo actief is geweest voor rekening van de UNO.

Deze officier schrijft het volgende : "Niet zonder enige weerstand ben ik erin geslaagd de publicatie te verkrijgen van de herinneringen van luitenant Eskil Sundhagen, die van 1906 tot 1910 in dienst is geweest in Congo-Vrijstaat. Daarin neemt deze de verdediging op zich van het beleid van Leopold II."

Het spreekt vanzelf dat wij benieuwd uitkijken naar een vertaling uit het Zweeds van dit werkje dat 88 bladzijden beslaat en bovendien mooi geïllustreerd blijkt te zijn. Wij kijken dus ongeduldig uit naar iemand die zulke vertaling op zich kan nemen. Inmiddels kunnen we toch al een betekenisvolle paragraaf citeren, die op blz. 88 van het boek te lezen staat :

Begin 1907 verontschuldigt het stamhoofd Manangame nabij Avakubi zich als volgt bij de officier van de Weermacht :

"In de tijd toen de Arabieren het hier voor het zeggen hadden, namen ze onze vrouwen en kinderen mee om ze als slaven te verkopen. Zonder medelijden plunderden ze het land en staken ze onze dorpen in brand. De blanke verbrandt geen dorpen en als wij met kippen en bananen naar hem gaan betaalt hij altijd voor alles. Hij betaalt ook goed voor mupira (rubber). De blanke heeft de slavenhandel afgeschaft en zelf neemt hij nooit slaven. Maar wij zwarten willen toch dat de blanken weggaan want ze verplichten ons de wegen te onderhouden. We mogen ook geen oorlog meer voeren met onze burens en we mogen zelfs onze gevangenen niet opeten want als we dat doen worden we opgehangen !"

Bij voorbaat dus onze hartelijke dank aan wie ons iemand kan aanwijzen die bereid zou zijn om zich te gelasten met een vertaling uit het Zweeds van dit werkje dat alvast als een curiosum bestempeld mag worden.

KASONGO (MANIEMA) II

Veertig jaar overleven na de “dipenda”

Terugkomend op onze eerste, in het vorige nummer verschenen ‘Kasongobijdrage’, staan we thans even stil bij de getuigenis van Pater Edgard Declercq, die intussen enige bekendheid genoten heeft dankzij zijn bijdragen in de televisiereeks “Nonkel Pater”.

Uit de talrijke geschriften, meningen en documenten over het bonte en gevarieerde korps missionarissen dat ons land naar de kolonie stuurde, citeren we graag even Erwin Mortier, die in “Afscheid van Congo”¹ raak en bondig schrijft: *Missionaris: mentaal en fysiek vnf ijzersterke mannen die de Romeinse doctrine doorgaans met een mengeling van ironie en geamuseerde onverschilligheid bejegenen.*

Pater De Clercq is zeker geen onverschillig man, integendeel hij sluit ten voeten uit aan bij wat Pater Carlos in het boek van Mortier-Geeraerts bedoelde: “Ik ben priester”!² Heel wat positiever dan wat bijvoorbeeld Bambi Ceuppens, in Knack van 12 maart 2012, de paters toedicht: *ze beweren moedig en eigenhandig de beschaving brengen* maar brengen een *postkoloniaal discours*.

Pater De Clercq (°1924), telg uit een christelijk gezin in Roeselare wordt, na zijn priesterwijding in 1950 naar Rome gestuurd voor verdere studie en bij zijn terugkeer in Heverlee aangesteld om te doceren. Zo komt het dat hij pas in 1958 het licht op groen krijgt om naar de missies te vertrekken: bestemming Kasongo. Hij reist er niet op de conventionele manier via Léopoldville naartoe, maar via het Soedanese Juba om van daaruit, met tussenstops die hem ongeduldig maken, Bukavu te bereiken. Liever dan daar op het vliegtuig te wachten, laat pater De Clercq de kans niet voorbijgaan met een camioneur mee te reizen: 600 km berijdbare en veilige wegen, dwars door de brousse. Ofschoon bevoorrecht (want blank) naast de chauffeur gezeten, was dit toch een tamelijk avontuurlijke wijze om zich in het missiewerk te introduceren. Het onooglijke Kasongo mocht dan wel, sinds 1903, een bisschoppelijke status hebben en over een heuse kathedraal beschikken, het was anno 1958 niet evident als Europeaan en nieuwkomer zich honderden kilometers door de brousse te wagen. Hoe dan ook, het illustreert dat men ten tijde van de kolonie probleemloos en in alle veiligheid grote afstanden over de weg konden afleggen!

De kathedraal van Kasongo ten tijde van de Kolonie ; daar rond, maar niet op de foto te zien, nog allerlei gebouwen met verblijfplaats voor paters en kloosterzusters, school- en hospitaalgebouwen, ateliers en andere aanhorigheden zoals een moestuin.

¹ Het relaas van zijn reis als ‘metgezel’ van Jef Geeraerts naar Bumba, De Bezige Bij, 2010.

² Het boek van Mortier is in vele opzichten lezenswaardig. Het is dan ook des te jammer dat zo’n gereputeerde auteur zich niet alleen vergaloppeert bij zijn bedenkingen over Leopold II maar de KMMA zelfs verwijt zich voor deze periode om te draaien (p.163), terwijl in de “Het Geheugen van Congo”, door dit museum in 2005 uitgegeven, Philippe Maréchal een heel hoofdstuk wijdt aan dit controversiële onderwerp!

In zijn lange missionariscarrière in Kasongo en wijde omgeving is Pater De Clercq niet minder dan zeven maal op de vlucht moeten slaan... om zijn 'vege lijf' te redden ! Meestal richting Kindu waar een UNO-post gestationeerd is, een keer aan de andere kant van de Congorivier, via Samba richting Kabinda in de Kasai.

De eerste maal al in juli 1960 toen het muitende - van het Belgische gezag vrijgemaakte - Congolese leger de hele koloniale bestel dat 52 jaar stand had gehouden in rep en roer zette. Het signaal voor de massale evacuatie van de blanken, ook in het verre Kasongo waar de noodontzuiming na een zonsondergang gebeurde zodat de auto's met hun koplampen de piste moesten verlichten om het laatste vliegtuig te kunnen laten opstijgen.

Zo speelde de koloniale erfenis in de eerste weken na de dipenda meteen twee van haar drie pijlers kwijt: de ambtenarij en de industrie. De missies bleven overeind omdat... de paters bleven ! 54 jaar na de 'dipenda' is het missionarissenlegioen intussen flink uitgedund door de natuurlijke afvloeiing vanwege leeftijd, maar de missies vormen vandaag de dag steeds die pijler, die niet alleen op een geweldige manier van *moed* en *beschaving* getuigt maar in vele gevallen ook nog het enige lichtpunt voor de inlandse bevolking blijkt, zoals ook het dagboek van Erwin Mortier leert.

Nog maar pas bekomen van de berovingen en vernederingen in juli 1960, kregen de paters in Kasongo, in februari 1961 na de dood van Patrice Lumumba, van ene Raphaël Mirambo, een gewezen schoolmeester die het tot 'gewestbeheerder' had geschopt, te horen '*Aujourd'hui nous déclarons la guerre mondiale à la Belgique*'. Opsluiting, mishandeling, dwangarbeid – grasmaaien, een klus die gevangenen moesten doen ten tijde van het Belgische regime – en doodsb bedreigingen waren opnieuw zijn deel. Keer op keer kwam het terug goed. Ook aan de gruwel van de Mulelebens in juli 1964, kon men ternauwernood ontsnappen maar bisschop Mala die in Kinshasa gehospitaliseerd was, overleed er aan ziekte. Het was de nieuwe bisschop van Kasongo, Monseigneur Pirigisha, die Edgard De Clercq in het verlaten en geplunderde Mingana benoemde. De toestand was nu, onder het Mobutu tijdperk ietwat stabiel en het werkterrein van Edgard De Clercq breidt zich verder uit in de hele omtrek van Kasongo; in Mingana en Wamaza waar al missieposten in 1940 en in 1952 opgericht waren; na de onafhankelijkheid kwamen daar ook nog Kampene, in 1962 en Kipaka in 1963 bij. In januari 1985 schrijft hij zelfs: "*Ik voel me hier als een met weldaad overstelpte roerganger van een overbezet schip*".

In 1986 kan het bisdom het hospitaaltje van de ontmantelde tinmaatschappij Sominki³ in Kampene overnemen. Pater De Clercq slaagde erin, naast zijn roeping voor de geestelijke gezondheid van de bevolking ("*mijn hele leven heb ik gepreekt*"), ook heel belangrijke realisaties ten bate van de fysieke gezondheid van de bevolking bewerkstelligen. Dankzij overkomst van zijn West-Vlaamse stadsgenoot dokter Olav Leuridan, konden heel wat staarlijders en andere slechtienden, in het kader van een voor deze uithoek van Afrika groots opgezet 'cataractenproject', genezing vinden. En met een in Vlaanderen opgezette "Doe-mee-actie" konden er ook hospitaalvoorzieningen geleverd worden, door tussenkomst van Mobutu himself per container via Kindu aangevoerd!

De zeer relatieve welvaart straalt ook af op de pater, hij komt zelfs een paar kilo's bij en hij excuseert er zich voor met een kwinkslag: de spaghetti, door Italiaanse confraters aangeboden, wordt kwistig met geraspte kaas overgoten.

³ *Société minière et industrielle du Kivu, een van de talrijke ontginningsbedrijven van de Empain groep.*

In 1999 acht Kabila de tijd rijp om Mobutu te verdrijven. De veroveringstocht – het begrip mag hier wel heel letterlijk geïnterpreteerd worden – gaat van Oost naar West en de Maniema valt als eerste prooi in de greep van plunderende, verwoestende, verkrachtende troepen. Pater De Clercq beleeft er in de Paasweek van dat jaar een echte griezelperiode. Op 26 april 1999, de 75 voorbij en na meer dan veertig jaar genereus apostolaat klappt hij het boek dicht: “*Vaarwel Wamaza, missie van mijn dromen en mijn nachtmerries*”.

Pater De Clercq geniet nu, na veertig jaar toegewijde en belangloze inzet in Congo, welverdiend van zijn oude dag in het verblijf van de Witte Paters in Varsenare. Zijn carrière in de Maniema toont op striemende wijze dat de missionarissen zeker geen minachting hadden voor de inlandse bevolking zoals het boven geciteerde weekblad Knack laat verstaan. Het is zeker niet de schuld van de missionarissen dat Congo tegenwoordig gekwalificeerd wordt als een ‘*failed state*’. Jammer genoeg geen clichébeeld maar wel de ontluisterende realiteit!

We komen er volgende keer op terug met de getuigenis van Pater Jozef Huybrechts die ook jarenlang de Maniema doorkruist heeft.

Dirk De Meyer

Het imperium Jules Van Lancker

Op 14 februari 2014 overleed te Ukkel Jean Van Lancker, zoon en opvolger van de legendarische Jules Van Lancker, een van de grootste ondernemers die het koloniale Congo tot ontwikkeling hebben gebracht. Dit is een gelegenheid om terug te blikken op het leven en het werk van deze stoere West-Vlaamse patriarch, stichter van een hele rits bloeiende bedrijven. Aan de biografie van Jules Van Lancker die ten behoeve van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen werd geschreven door de agronoom Vladimir Drachoussof, ontleen wij hierna de belangrijkste gegevens.

De stoere Vlaamse kop van Jules Van Lancker

Geboren in 1887 in Lichtervelde of Desselgem – de bronnen zijn onzeker – lag voor deze jongeman een toekomst in Afrika niet dadelijk voor de hand. Het is eerder toevallig dat een andere pionier, Robert Thys (niet te verwarren met kolonel Albert Thys, de spoorwegbouwer), zich aangetrokken voelde door de sterke persoonlijkheid, de

intelligentie en de hardnekkigheid van de jonge Jules. Zo kon deze in 1910 aan de slag bij de "*Mission d'Etudes des Forces Hydrauliques du Bas-Congo*", waar hij voor het eerst kennis maakte met de streek van de Watervallen die hij te voet doorkruiste en die een grote indruk op hem maakte.

Na enige tijd vestigt hij zich echter voor eigen rekening te Madimba, waar hij factorijen opricht voor de koop en verkoop van landbouwproducten en reeds tijdens de oorlog 14-18 een bijdrage levert tot de voedselvoorziening in Boma, Matadi en Leopoldstad

Vanaf 1920 krijgt hij belangstelling voor de winning van palmolie en bouwt hij een olieslagerij in Bwense. In 1921 keert hij terug naar België waar hij huwt met Maria De Brabandere, die voor hem een kostbare steun zal zijn en moeder wordt van vier kinderen.

Men verliest al gauw de tel bij de onophoudelijke reeks vennootschappen die hij in enkele jaren uit de grond stampt : in 1922 wordt hij bestuurder-directeur-generaal van de Compagnie du Congo Belge en het jaar daarop in de streek van Kolo, bezuiden Thysstad, van de NV "Plantations Jules Van Lancker", die zich toelegt op rijst-, koffie- en

palmbomenteelt. In 19224 sticht hij de maatschappij SIEFAC die aan bosbouw begint te Sensikwa maar nadien in de Kwilu aan oliewinning doet en drie olieslagerijen bouwt. Hij is ook partij bij de oprichting van HPK (Huileries et Plantations du Kwilu).

In 1929 gaat hij van start met veeteelt. Daarbij wordt alle hoop gevestigd op het *Ndama* runderras.

In 1930 volgt de oprichting, samen met CCB, van de beroemde NV "Compagnie Jules Van Lancker", of "Compagnie JVL" die alle activa samenbrengt. In 1941 wordt een sisalplantage overgenomen te Kitomesa. En in 1953 steekt Van Lancker de grens over voor de oprichting van SAFEL, een veeteeltbedrijf in Frans Equatoriaal Afrika.

Voor de onafhankelijkheid stelde de hele onderneming meer dan 2.500 Congolese werkkrachten te werk naast 60 geëxpatrieerden. Naast industriële vestigingen, werkhuizen, kantoren, opslagplaatsen en factorijen had Jules Van Lancker ook een aanzienlijke sociale infrastructuur uit de grond gestampt : huizen in duurzame materialen, dispensaria, scholen, kapellen, sport- en ontspanningscentra. Binnen zijn concessies zorgde hij ook voor de wegenbouw.

De agro-industriële activiteiten omvatten dus vooral de diverse vormen van oliewinning, en o.m. een bakkerij, een limonadefabriek, een fabriek van zakkenweefsel en een touwtrekkerij. De handelsactiviteiten van de Cie JVL strekten zich uit van Matadi tot Kikwit, met groot- en kleinhandelszaken, een import- en exportbedrijf enz.

Het meest merkwaardige succes was evenwel de veeteelt. Uit het ras *Ndama* werd een verbeterde, geregenereerde variëteit "type Kolo" ontwikkeld, die nauwgezet wetenschappelijk werd gevolgd en verzorgd, wat het mogelijk heeft gemaakt een veestapel van niet minder dan 25.000 stuks tot stand te brengen die over 45.000 hectare weiland beschikte. Exemplaren van dit verbeterde ras werden naar ander Afrikaanse

landen uitgevoerd. Naast runderen kwam er een varkenskwekerij van 10.000 dieren, slachthuizen evenals koelkamers, een versnij- en charcuteriebedrijf.

Een kraal in Kolo

Zijn persoonlijke verdiensten leverden Van Lancker tal van belangrijke mandaten op : lid van de Gouvernementsraad, ondervoorzitter van de Maatschappij voor Krediet aan het Kolonaat, lid van het *Fonds du Bien-Etre indigène*, om er maar enkele te noemen.

Het meest aangewezen vervoermiddel om zijn uitgebreide ondernemingen te bezoeken : een eigen vliegtuig

Een man van dat formaat ging natuurlijk niet onopgemerkt voorbij. Hij had niet altijd een gemakkelijk karakter en was veeleisend. Hij was nochtans een aanhankelijk man, besluitvaardig maar ook erkentelijk en vrijgevig voor bewezen verdiensten. Meer dan eens toonde hij zich bereid om het algemeen belang voor het zijne te laten gaan.

Een terechte blijk van erkentelijkheid van de bevolking, waarvoor hij zich had ingezet, kwam tot uiting bij zijn overlijden in 1954. In 1955 werd zijn lichaam op algemene vraag te Kolo zelf begraven en een prachtig gedenkteken werd te zijner ere opgericht.

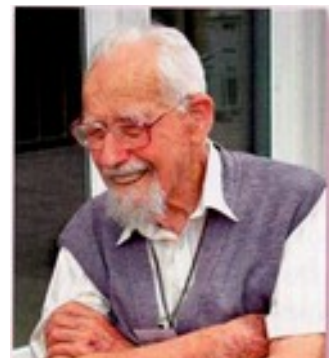
De befaamde autoriteit op het stuk van landbouw, de agronoom Wladimir Drachoussoff, directeur van de Dienst Landbouw, die beroepsmatig met hem in betrekking was, stak dan ook zijn bewondering voor deze uitzonderlijke man niet onder stoelen of banken. (GB, met dank aan de familie voor de bereidwillig ter beschikking gestelde foto's)

Jules Van Lancker in Kolo werd opgericht.

Mgr. Jan Van Cauwelaert, een eeuweling !

Op 12 april jl. vierde Mgr. Jan van Cauwelaert, Scheutist en oud-bisschop van Inongo, zijn honderdste verjaardag. Zoals velen weten was hij een zoon uit het 'kroostrijke' gezin van de legendarische minister van Staat en voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers Frans Van Cauwelaert. In 1932 gaat zoon Jan als seminarist van het aartsbisdom Mechelen filosofie studeren in Leuven. Drie jaar later treedt hij binnen in het noviciaat van Scheut. In augustus 1939 wordt hij priester gewijd. Zijn vertrek naar de missie in Congo is gepland voor september 1940, maar ondertussen is ons land door de Duitsers bezet. Toch slaagt hij erin tot bij zijn familie te geraken, die naar Zuid-Frankrijk uitgeweken was. Vandaar weet hij Portugal te bereiken en daar vindt hij een boot die hem naar zijn Congolese missiegebied zal brengen.

In Leopoldstad verneemt hij dat hij aangewezen is voor de "Lac", het Leopold II-Meer, alias Mai Ndombe. Daar heeft hij het geluk door twee merkwaardige missionarissen onder de arm te worden genomen : Jules De Boeck en Nestor Van Everbroeck, die hem

wonderwel in de eigenheden van het apostolaat in zijn Afrikaanse milieu inwijden. Van 1945 tot 1951 is hij professor aan het seminarie van Kabwe en van 1951 tot 1954 werkt hij mee aan de vorming van zijn jonge confraters Scheutisten in Néchin (Henegouwen).

Ondertussen wordt het apostolisch vicariaat (voorloper van het bisdom) Leopoldstad opgesplitst en krijgt Inongo zijn eerste vicariaat : Mgr. Van Cauwelaert. Hij reist van missiepost naar missiepost om zijn vernieuwende opvattingen over catechese en liturgie door te drukken. De innerlijke rijping die deze ervaringen hem opleveren brengt hem ertoe een betekenisvolle rol te spelen in het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965), waar hij energiek deelneemt aan de debatten om zijn vooruitstrevende ideeën door te drukken.

Twee jaar na de laatste sessie van het Concilie, in de leeftijd van 53 jaar, neemt Mgr. Van Cauwelaert een beslissing die grote indruk maakt : hij neemt ontslag als bisschop van Inongo omdat hij meent dat de christenen recht hebben op een bisschop die in de eigen gemeenschap geboren en getogen is.

Van 1967 tot 1972 vinden wij Mgr. Van Cauwelaert terug in Rome als rector van de internationale vormingsgemeenschap van Scheutisten, waar hij zijn studenten leert elkaars culturele verschillen als een verrijking te aanvaarden. Terug in België, wordt hij voorzitter van het Comité van Missionerende Instituten (1973-1983). Daarna wordt hij vice-voorzitter van Pax Christi Vlaanderen en reist hij de wereld rond als bevorderaar van de vrede, de oecumene, de interreligieuze dialoog en het contemplatief gebed.

Om meer te vernemen over deze merkwaardige missionaris kan de lezer terecht in het boek dat ter gelegenheid van dit verjaardagsfeest op de markt wordt gebracht : *'Missie vandaag. Opstellen voor de honderdste verjaardag van Mgr.*

Jan Van Cauwelaert' (uitgegeven bij Halewijn). (Bron : Scheutnieuws)

Piet Vanthemsche ontdekt Congo

In de pers en op het Net viel ons oog op interessante informatie waarin een bezoek van onze Boerenbond-voorzitter Piet Vanthemsche aan Congo ter sprake kwam. Merkwaardig genoeg was het de eerste kennismaking van deze 58-jarige beleidsverantwoordelijke met het immense Congo. Deze reis vond plaats op uitnodiging van TRIAS. Dit TRIAS is een ontwikkelingsorganisatie die uitgaat van een zevental Vlaamse organisaties : de Boerenbond, de Landelijke Gilden, KLJ, KVLV, Neos, Markant en Unizo (Website : www.triasngo.be). Deze beschikt over een werkingsbudget van 17 miljoen € en is actief in dertien landen, waaronder Congo vooraan in de belangstelling staat. Het is nooit te laat om goed te doen : laten we deze kennismaking dus toejuichen !

Uit onze lectuur hebben we dus enkele lezenswaardige flitsen gepuurd uit de bevindingen van deze Congo-ontdekker die zich terecht wilde vergewissen van wat er met het geld van zijn organisatie wordt aangevangen :

* Eerste vaststelling : “Het is mijn eerste keer in Congo. De staat van verval is confronterend. Nog geen twee generaties geleden waren hier bloeiende plantages en goed functionerende fabrieken. Zestig jaar later is alles kapot. Zo snel kan het dus gaan!”

* Een Congolese jongen bindt een rode sjaal rond een palmboom en kruipt langs de stam omhoog. Zo’n 30 meter boven de grond oogst hij palmnoten. In een roestige ton worden de noten opgewarmd en nadien geperst. Zes mannen lopen rondjes om met hun spierkracht een reusachtige vijzel te doen draaien in een betonnen kuip. Vanthemsche staat geboeid naar het tafereel te kijken. Het contrast met de hoogtechnologische Vlaamse landbouwbedrijven kan niet groter zijn.

“In Congo wordt geboerd zoals bij ons in de tweede helft van de negentiende eeuw, merkt hij op : Ook wij hebben mislukte oogsten, hongersnood en landvlucht gekend. Mensen kunnen zich dat nog amper voorstellen”. Ondanks de grote verschillen ziet hij ook gelijkenissen tussen het lot van de Congolese en de Vlaamse boeren. Boeren klagen altijd. Het is de oogst- en inkomensonzekerheid die de stiel zo uitputtend maakt. Als jonge snaak zag Vanthemsche de vlasfabriek van zijn vader ten onder gaan. Maar hij heeft zijn oren niet laten hangen en heeft zichzelf heruitgevonden. Er waren ooit 3.000 vlasbedrijven aan de Leie, nu nog amper een dertigtal.

* Piet Vanthemsche zit op zijn knieën in het veld en wroet met zijn handen in de roodbruine aarde. Mama Françoise leert hem met een stralende glimlach hoe hij pindanoten moet oogsten. De transpiratie gutst van hem af, maar hij blijft maar de ene na de andere vraag stellen. Welke zaden gebruikt ze ? Hoe komt het dat de bladeren van sommige maniokplanten gevlekt zijn ? ...

* Tegen slecht weer of het noodlot kan de voorzitter van de Boerenbond niets beginnen. Maar wel kan hij vechten tegen *traders* die rijk worden op de kap van de boeren.

“Na de crisis hebben speculanten zich massaal op de grondstoffenmarkt gestort. Nu weer schieten de prijzen van voedingsproducten de hoogte in, dan weer stuiken ze in elkaar. De boeren worden er niet beter van, integendeel ! (...) In een land als Congo is het niet moeilijk zich voor te stellen dat grondstoffen speculatie niet enkel nadelig is voor de boeren, maar ook voor de arme bevolking. “In België besteedt een consument gemiddeld 13 procent van zijn inkomen aan voedsel, hier zo’n 80 procent. Een prijsstijging van maar

20 procent betekent dat miljoenen mensen bepaalde voedingsmiddelen niet meer kunnen betalen”.

* En verder : “Congo is een van de armste landen ter wereld, terwijl het een van de rijkste zou kunnen zijn. De bodem zit vol waardevolle grondstoffen en de landbouwgrond is vruchtbaar. De enige manier voor de Congolese boeren om uit de miserie te geraken, is zich te verenigen. Zo is de Boerenbond ook ontstaan doordat arme boeren de handen in elkaar hebben geslagen. Boeren moeten samenwerken, fuseren, coöperaties vormen, zich verenigen in syndicaten”.

En de conclusie van de reis :

“Dit land beschikt over een onmetelijk landbouwpotentieel dat in de toekomst zeker mee de wereld van voedsel kan voorzien”.

Wie zou er zich niet over verheugen dat de Boerenbond belangstelling vertoont voor de Afrikaanse problematiek. Solidariteit en cohesie onder landbouwers is zeker aan te bevelen, maar in een “failed state” als Congo is er uiteraard heel wat meer aan de hand : infrastructuur, exportpolitiek, concurrentievermogen, scholing en wetenschappelijk onderzoek... om nog niet te spreken van de manier waarop de boerenstiel in Afrika maatschappelijk wordt bekeken.

Piet Vanthemsche beëindigt binnen afzienbare tijd zijn laatste mandaat aan het hoofd van de Belgische Boerenbond. Als we even luidop mogen dromen : zou het niet denkbaar zijn dat hij zich nadien zou gaan toeleggen op de ontwikkeling van de Congolese landbouw ? Zijn dynamisme en kennis van zaken zouden er een zegen kunnen betekenen. (GB)

De schat van een 105-jarige...

Geplukt uit het Nieuwsblad...

Soms ben je zonder het te weten veel rijker dan het ernaar uitziet. Zo ook een 105-jarige vrouw uit Meerhout. Toen de vrouw onlangs overleed namen de kinderen alle bruikbare spullen mee. Maar een historische schat was bijna weggegooid !

Toen een aannemer het huis kwam leegmaken ontsnapten alle niet opgehaalde spullen, waaronder dozen en zakken vol brieven en oude documenten nauwelijks aan het stort. Een wakker gemeenteraadslid kon de zaak op het nippertje redden : oude akten, foto's, doodsprentjes..., een heel stuk kostbare geschiedenis van de gemeente. Toen alles gesorteerd was bleek dat de plaatselijke Heemkundige Kring een schat in zijn bezit gekregen had !

Geachte leden ! Wij vragen het u nogmaals : laat het zover niet komen !
AFRIKAGETUIGENISSEN is vragende partij : Uw herinneringen uit de koloniale tijd
(schriftelijk of fotografisch) waarvan u zich wenst te ontdoen zijn bij ons welkom !
Bezorg ze ons ! (adresgegevens op de laatste bladzijde)

In de bres voor de straatkinderen van Kinshasa

Wij brengen een eresaluut aan ons kranig medelid, mevrouw Annie Steegmans, weduwe Timmerman, uit Diepenbeek. Op 15 februari jl. hebben wij haar op Zaventem uitgewuifd voor haar vertrek naar Kinshasa, waar zij zich voor meerdere maanden is gaan inzetten voor de straatkinderen van Kinshasa. Dit gebeurt in het kader van de werking van ORPER (*Oeuvre de reclassement et de protection des enfants de la rue*) waarover wij het al even hadden in onze Nieuwsbrief 32 (blz. 23).

Het probleem van de straatkinderen in de Congolese grootsteden is gekend. Duizenden kinderen, die niet zelden door hun familieleden verstoten zijn omdat die zich ingebeeld hebben dat ze door een ndoki behekt zijn en ongeluksbrengers te zijn, dwalen dag in dag uit rond door de straten van Kinshasa. Ze leven in mensonwaardige omstandigheden, zijn ondervoed en worden vaak het slachtoffer van prostitutie, conflicten en verslavingen. Gelukkig vangt ORPER hen op en voorziet in hun primaire behoeften. Het hulpprogramma biedt hun bovendien de kans om naar school te gaan en zich opnieuw te integreren in de maatschappij.

Annie vertrok echter niet alleen : er waren ook haar dorpsgenote Martha en twee technici, Marc en Toon Steensels, die zich vrijwillig ter beschikking hadden gesteld om een elektrische generator te installeren die per boot voorop was gestuurd. Deze

generator was nodig om de broodbakkerij naar behoren te laten functioneren, gezien de veelvuldige stroomonderbrekingen die het leven in Kinshasa verstoren. Na de bakkerij van kop tot teen weer bedrijfsklaar te hebben gemaakt zijn zij intussen weer huiswaarts gekeerd. Inmiddels zijn twee nieuwe vrienden, Christel en André, uit Diepenbeek gearriveerd. Zij bleven drie weken ter plaatse om met plaatselijke hulp in zes huizen kookoventjes voor de kinderen te installeren en met de middelen van hun eigen vzw een aantal lekkende golfplaten op de daken van de slaapzalen van de kinderen te vervangen.

De persoonlijke inzet van Annie is gericht op de alfabetisering van de kinderen in de verschillende centra van ORPER, want scholarisatie is een van de voornaamste doelstellingen. De kinderen willen dolgraag leren lezen en schrijven en tonen zich bijzonder dankbaar. Ze hebben een uitzonderlijk talent om vanbuiten te leren.

De jongeren kunnen terecht in twee onthaalcentra en vijf opvangcentra. Een mobiel centrum schuimt de straten van de hoofdstad af. Dankzij de bemiddeling van ORPER worden de meeste kinderen nadien opgevangen in hun familie of een pleeggezin. De instelling is er ook in geslaagd een ecologische boerderij op te richten op 25 km. van Kinshasa. De weg erheen is in erbarmelijke staat maar de boerderij zelf is een oase van rust. Er is een varkensstal met 38 dieren, een kippenkwekerij, een paar huisjes in duurzaam materiaal, visvijvers en er worden groenten en fruit geteeld.

ORPER vierde in 2011 zijn dertigste verjaardag. Jaarlijks worden zo'n drieduizend kinderen geholpen. De weg is echter nog lang, de behoeften zijn ontzaglijk en nog vele kinderen hebben deze steun broodnodig. Om haar werking vol te houden heeft ORPER een budget van 500.000 dollar per jaar nodig. 100 % van de ingezamelde middelen gaat rechtstreeks naar de werking ter plaatse. 60 % gaat naar voeding, kleding, schoolgelden, medicatie, hospitaalkosten enz. van de kinderen en 40 % gaat naar de werking van het oeuvre en de lonen van uitsluitend lokaal personeel. Van deze lonen leven meer dan honderd gezinnen.

Annie had ook de gelegenheid zich onder te dompelen in het personeels- en financieel beleid van ORPER. Zij had de gelegenheid zich ervan te vergewissen dat uiterst nauwkeurig op alle uitgaven en inkomsten wordt toegekeken. Geen kostenbon of loonstaat wordt uitbetaald zonder drie handtekeningen !

Voor de vrienden die ORPER willen steunen : (Let wel op de vermelding!)

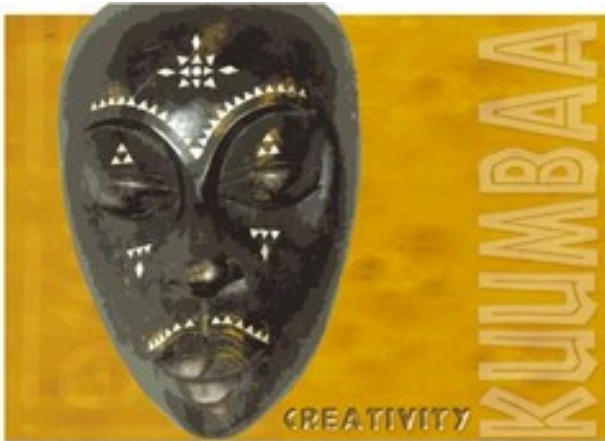
Voor stortingen met fiscaal attest : jaarlijkse giften vanaf 40 € zijn fiscaal aftrekbaar :

BE21 0000 7186 7603 BIC-code : BPOTBEB1 van **Kontinenten** vzw. Vermelding : ORPER vzw Straatkinderen Kinshasa.

Voor stortingen zonder fiscaal attest : het gewone nummer : BE70 0882 5555 9225
BIC-code : GKCCBEBB Vermelding : ORPER VZW Straatkinderen Kinshasa

Kennismaken met KUUMBA

Een Vlaams-Afrikaans huis in Elsene, Vredestraat 35.

Kuumba (uitspreken als ku-umba) is een socio-cultureel ontmoetingscentrum met een cafetaria, 7/7 geopend. Er vinden tentoonstellingen, taalcursussen en concerten plaats. Het huis is inmiddels vijf jaar oud en is een van de weinige plekken waar Nederlands-taligen en Franstaligen, blank of zwart, autochtoon of expat, etc. zich thuis kunnen voelen. In het Swahili staat het woord kuumba voor creativiteit.

De drijvende kracht achter het centrum is de charismatische Jeroen Marckelbach. Eigenlijk groeide hij op in de fruitstreek Borgloon, maar zijn kennismaking met het universitaire milieu in de grootstad (de toenmalige KUB en daarna een opleiding Journalistiek aan de Erasmushogeschool), de confrontatie met andere gemeenschap-pen en de culturele dynamiek betekende een opening naar nieuwe einders. Een vertrekpunt was de oprichting van een Chiro-afdeling in Molenbeek.

Met zijn diploma op zak heeft Jeroen allerlei watertjes doorzwommen : als barman, gids, freelance journalist en copywriter. Maar daarna is de fietsmicrobe in zijn lijf gekropen. Met "*Cycling for peace*" had hij de bedoeling naar Irak te fietsen, maar de grens tussen Iran en Irak bleek een onoverkomelijke hinderpaal te zijn. Hoe dan ook, de smaak zat erin. Na een paar andere avonturen, zoals olijvenpluk in Palestina en medewerking in het Vlaams Parlement, komt het grote avontuur : niets minder dan een fietstochtje van de Matongewijk in Brussel naar de originele Matongewijk in Kinshasa. Hij ging daarbij een beetje zijn grootvader achterna, die in 1920 de sprong naar de toenmalige Kolonie gewaagd had, een avontuur dat echter geen voorspoedige afloop zou kennen.

Het werd, nu vijf jaar geleden, een reis van negen maanden. Ondertussen zamelde Jeroen geld in voor een NGO en schreef hij een column voor Het Belang van Limburg. Het boek over dit avontuur staat nog altijd op stapel, maar intussen kan men de reis van Jeroen van dag tot dag nog steeds beleven op de website www.matongematonge.be

De oprichting van de vzw Kuumba had de bedoeling de Vlaams-Afrikaanse band in Brussel nieuw leven in te blazen. Mooi is dat de beladen geschiedenis tussen Congolezen, Rwandezen en andere gemeenschappen in Kuumba niet aan de orde is. Aan verbeelding is er geen gebrek : Jeroen denkt aan de oprichting van een Vlaamse vleugel van Kuumba in Kinshasa zelf. Het Centre Wallonie-Bruxelles heeft er al een vaste stek, net als de Franse Staat. Wel zijn er initiatieven van de kant van de KVS, maar een permanente vestiging blijft nog uit. Jeroen lijkt niet van plan om het daarbij te laten en wil de historische banden niet laten verwateren. Een zorg voor de eerstkomende Vlaamse regering ?...

Last but not least : Ook Congoreizen staan bij Kuumba op de agenda, zo bijvoorbeeld reeds van 18 juli tot 6 augustus aanstaande.

Voor een eerste kennismaking : www.kuumba.be

Het drama van Kongolo

Herdenking op 7 juni 2014

Op zaterdag 7 juni a.s. vindt te Gentinnes (Gemeente Chastre) de herdenking plaats van de gruwelijke moord die op 1 januari 1962 in Kongolo werd bedreven op 20 missionarissen van de Orde van de Paters van de Heilige Geest (Paters Spiriteinen).

Wij kregen kennis van het volgende programma :

10.30 u. : Onthaal

11.30 u. : H. Mis

12.30 u. : Maaltijd

14.30 u. : Documentaires (tot 16 u.)

In de kasteeltuin bevindt zich het Mémorial Kongolo, met op de kapelmuur de namen van 181 katholieke en 31 protestantse zendelingen die in de jaren zestig bij onlusten in Congo om het leven zijn gekomen.

De tragische gebeurtenissen van 1964

Herdenking op 20 september 2014

In ons vorig nummer herinnerden wij er al aan dat het dit jaar vijftig jaar geleden is dat in Congo de opstand van de Mulele-Mai uitgebroken was. De opstandelingen hadden op een bepaald ogenblik twee derden van het Congolese grondgebied in hun greep gekregen en een soort Volksrepubliek Congo-Stanleyville uitgeroepen. In diezelfde stad waren honderden Europese gegijzelden onderworpen aan de willekeur van een waanzinnig regime, wat aanleiding heeft gegeven tot de het ingrijpen van

Belgische para's met Amerikaanse logistieke steun. Nagenoeg tegelijkertijd arriveerden ter plaatse de manschappen van de operatie Ommegang onder het bevel van kolonel Vandewalle.

Ook duizenden Congolezen hebben door het optreden van de opstandelingen het leven verloren, evenals ongeveer 420 buitenlanders, hoofdzakelijk Belgen uiteraard.

De tijdelijke vereniging 'België-Congo verbreed' organiseert op zaterdag 20 september 2014 een herdenkingsplechtigheid in de St-Michiels- en St-Goedelekathedraal te Brussel, geconcelebreerd door aartsbisschop Mgr. Léonard en de aartsbisschop van Kisangani, Mgr. Utembi Tapa. Het antwoord van kardinaal Monsengwo wordt nog ingewacht. Daarna worden de deelnemers uitgenodigd op een receptie. Nadere gegevens worden verstrekt in onze volgende editie.

In memoriam : *Bob Paelinck*

Het toeval heeft gewild dat slechts enkele dagen na het overlijden van onze dierbare ondervoorzitter Cyriel Van Meel, ook zijn uitstekende vriend Bob Paelinck ons verlaten heeft. Dit trouw lid, geboren in 1929, was adjudant-chef bij de Weermacht van 1951 tot 1960. Van jongsaf aan had hij zich tot het weidse Congoland aange trokken gevoeld.

Gedurende enige jaren was hij afgedeeld bij de dienst Openbare Werken, waar hij deelgenomen heeft aan de heraanleg van de weg Matadi-Leopoldstad. In 1957-58 werd hij ingeschakeld bij de campagne ter bestrijding van de waterhyacinten. Het is uiteraard in die zware werkomstandigheden dat hij vriendschapsbanden met Cyriel heeft aangeknoopt. Van 1958 tot 1960 was hij weer in Beneden-Congo, meer bepaald in Thysstad.

Wij hebben ons medeleven betuigd aan mevrouw Paelinck en verwanten.

De dreiging op Virunga neemt toe !

Wij weten allen dat het Virungapark, het oudste natuurpark in Afrika, door de UNESCO als werelderfgoed onder zijn bescherming werd genomen. Toch heeft dat de Congolese regering niet belet een vergunning toe te kennen aan de Britse petroleummaatschappij SOCO International om boringen uit te voeren in dat beschermd gebied. Deze maatschappij, die geen onbevleete reputatie blijkt te hebben, wast haar handen in de onschuld. Zij verklaart gewoon de uitvoerder te zijn van een overeenkomst met de Congolese regering en schaamt zich niet om Kinshasa als de echte verantwoordelijke aan te wijzen, als auteur van een beslissing die wereldwijd protest heeft uitgelokt. Wie zou niet ongerust zijn over deze gang van zaken ?

De klap op de vuurpijl is natuurlijk de recente moordaanslag op onze landgenoot Emmanuel de Merode, de onversaagde directeur van het park, die als bij mirakel aan de dood ontsnapt is.

Lidmaatschapsbijdragen

Onze hartelijke dank aan de onderstaande leden die bereidwillig hun bijdrage voor het lopende jaar overmaakten en heel bijzonder aan de talrijke vrienden die zo goed waren hun bijdrage royaal naar boven toe af te ronden.

De h. & mevr. Ampe, St. Martens-Latem
De h. Staf Avonds, Kapellen
De h. Willem Avonds, Vosselaar
De h. O. Baeyens, De Pinte
Mevr. H. Barbiaux, Brugge
De h. P. Beckers, Schoten
De h. Roland Bedert, Oostende
De h. W. Blondeel, Adegem
De h. André Boeckx, Keerbergen
De h. en mevr. L. Boets, Herentals
Mevr. Rose-Anne Bonne, Brugge
De h. W. Bossaerts, Keerbergen
De h. G. Bosteels, Tervuren
De h. en mevr. Br. Brasseur, Nijlen
De h. & mevr. H. Brat, Wezembeek-Oppem
De h. & mevr. J. Brems, Haasrode
De h. H. Bruneel, Lo-Reninge
De h. H. Buseyne, Loppem
De h. A. Callewier, Harelbeke
Mevr. P. Claes, St-Truiden
De h. & mevr. E. Clement, Halle
De h. & mevr. Corens, Brasschaat
E.P. E. Costermans, Leuven
De h. en mevr. Craet, Roeselare
De h. R. Creeten, Borgloon
De h. en mevr. Daene, Strombeek-Bever
De h. E. De Baedts, St. Amandsberg
Dr. H. De Baets, Oostende
De h. K. De Goeyse, Herent
De h. W. De Jonghe, Oostende
E.P. Daniël Delabie, De Panne
De h. & mevr. W. Deltour, Roeselare
De h. A. de Maere d'Aertrycke, Waver
De h. & mevr. De Meyer-Wille, 1080 Brussel
De h. A. De Ruyter, Heusden
De h. & mevr. Desmedt, St-Genesius-Rode
De h. F. De Souter, Temse
De h. Luc De Visscher Destelbergen
De h. & mevr. G. Devriendt, Assebroek
De h. Robert Devriese, Ohain
De h. Rudy Devriese, Brasschaat
De h. W. De Wilde, Hasselt
De h. G. De Weerd, Boechout
Mevr. Gh. De Weireld, St. Denijs-Westrem
E. Kan. Emm. De Zeine, Brugge
De h. en mevr. L. De Zutter, Roeselare
De h. G. Dierckens, St-Pieters-Leeuw
Mevr. Greet Driljeux, St-Truiden
De h. H. Ducheyne, Wenduine
De h. en mevr. J. Eliaerts, Antwerpen
De h. E. Fiorine, Oostende

Dr. A. Gabriëls, Aalst
De h. Gevaerts-Scheuerman, Kortesseem
E.P. J. Geysels, Leuven
De h. & mevr. Goedertier, Heusen

De h. & mevr. Gorssen-Kapinga, Kaulille
Mevr. L. Helderweirt, St. Amandsberg
De h. D. Hennaert, Brussel
De h. F. Hessel, Jalhay
Mevr. E. Janssens, 1200 Brussel
De h. F. Jorissen, Hasselt
De h. F. Keereman, Oudergem
De h. & mevr. E. Kennes, Kinshasa
De h. Robert Kint, Oostende
Mevr. G. Laleman Roeselare
De h. Carlos Lamote, Oostende
De h. P. Lelièvre-Damit, Tervuren
De h. H. Lodewyckx, Oostende
De h. en mevr. Loosen, Zonhoven
De h. J. Mandonx, Gent
De h. en mevr. Mertens, Meerhout
De h. & mevr. J. Mertens, Geel
Prof. H. Michels, Heverlee
De h. J. Mommaerts, Bertem
De h. Noël Pype, Brugge
De h. Marc Puttemans, Schoten
De h. P. Reynders, Assesse
De h. Jan Scharpé, Roeselare
De h. & mevr. Schelfhout, Kortrijk
De h. M. Schuer, St. Martens-Latem
De h. J. Schulpen, Asse
De h. & mevr. Soubry, Heist a/Zee
De h. Speltincx, Hoeilaart
Mevr. A. Steegmans, Diepenbeek
Mevr. Maria Stegen, Diepenbeek
De h. M. Strobbe, Merelbeke
De h. & mevr. L. Trotman, Koksijde
De h. L. Van Alsenoy, Kapellen
Mevr. Van Baelen-Stappers, Berchem
De h. H. Van Beeck, Overijse
De h. R. Van Belle, De Pinte
De h. & mevr. Van den Abbeele, Den Haan
De h. R. Vandenbussche, Lendeled
Mevr. Van den Hole-V. Moorsel, Lichtaart
De h. M. Vandeputte, Evere
Dr. J. Vandevoorde, Dion-Valmont
Mevr. C. Vandorpe, Damme
Mevr. Marcelle Van Eylen, Leuven
De h. R. Vanhee, Oostende
Dr. R. Van Herreweghe, Oostende
Mevr. Gh. Van Pachterbeke, Koksijde

Prof. & mevr. W. Van Pee, Heist a/Zee
Mevr. Edith Van Renterghem, De Pinte
Dr. en mevr. Van Rompaey, Kessel-Lo
De h. M. Van Trimont, Geraardsbergen
E.P. Leon Verbeek, Lubumbashi

Prof. & mevr. A. Verdonck-Bosteels, Linden
Mevr. Cl. Vermeersch, Blankenberge
Mevr. N. Verzele, Oostende
De h. M. Vlassenroot, Dendermonde
Mevr. C. Vos, Halle-Booienhoven

Deze Nieuwsbrief is uitgegeven door de vzw AFRIKAGETUIGENISSEN

Zetel : Jan van Ruusbroecstraat 15, 3080 Tervuren

(e-mail : afrikagetuigenissen@skynet.be)

Bankrekening (IBAN) : BE67 0014 2540 4387

Niets uit deze nieuwsbrief mag worden overgenomen, gekopieerd of gepubliceerd zonder
de
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, die alle rechten voorbehoudt.

